

ПИТОМЕЦЬ АРТЕМ ВАЛЕРІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури, заступник голови Президії «Південно-української
міжнародної колегії адвокатів», адвокат

ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ СВІДКУ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Реформування інституту адвокатури України в сучасних умовах має на меті її вдосконалення та забезпечення ефективного виконання завдань, поставлених перед адвокатурою в сфері реалізації захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги. Перебудова системи державного регулювання забезпечення дотримання прав, свобод та інтересів громадян, суспільства, держави буде ефективною в тому випадку, коли діяльність адвокатури реалізуватиметься як система якісних послуг, що ґрунтується на законних підставах і дозволяє надавати різні види правової допомоги, з одного боку, а з іншого – коли в цілому буде створюватися основа для забезпечення ефективного правового регулювання організаційно-правової діяльності адвокатів, зокрема на досудовому розслідуванні, за рахунок високого рівня правової культури та соціальної відповідальності на мікро-, мезо- та макrorівнях.

Серед учасників, які сприяють досудовому розслідуванню важливе місце займають свідки. Під час досудового розслідування свідок залучається з метою отримання від нього інформації, що має значення для об'єктивного з'ясування всіх обставин справи. Від якості повноти інформації, яку надає свідок, багато в чому залежить ефективність досудового розслідування. Цінність показань свідків в кримінальному провадженні обумовлена тією обставиною, що вони можуть знати про факти предмета доказування, доказові факти, факти процесуального характеру, а також про причини виникнення кримінально-правових спорів, факти порушення режиму законності будь-ким із суб'єктів кримінального процесу.

У зв'язку з чим Ю.В. Лисюк цілком справедливо вказує, що з однієї сторони свідок є основним й особливим учасником кримінального провадження, ключовим джерелом інформації, на якій базується кримінальне провадження, а з іншої – найбільш уразливою фігурою кримінального провадження, щодо якої можуть бути цілеспрямовано використані небезпечні методи (погрози, шантаж, заходи фізичного й психічного впливу) для недопущення надання правдивих показань під час здійснення кримінального провадження. Автор слушно зауважує, що лише створення надійної, цілісної системи заходів щодо процесуальної підтримки і захисту його прав і свобод зможе стати реальним гарантом безпеки свідка і значно посилити його правові позиції у кримінальному провадженні (Лисюк Ю.В. Процесуальна фігура свідка у кримінальному провадженні: сучасний стан та перспективи. Наукові записки

інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 4. С. 95. URL: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=68456>.)

Отже, важливість своєчасної та кваліфікованої правничої допомоги свідку адвокатом на досудовому розслідуванні складно переоцінити, адже, як відомо, статус свідка надалі може змінитись на статус підозрюваного, і дійсно якість та своєчасність надання такої допомоги може суттєво вплинути на рівень правового захисту особи в подальшому.

Згідно з нормами п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України свідок є одним із учасників кримінального провадження. Відповідно до норм ст. 65 КПК України свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань. З аналізу норм ст. 66 КПК України та ст. 59 Конституції України випливає, що свідок має право на отримання професійної правничої допомоги на всіх стадіях кримінального провадження, зокрема й на досудовому слідстві. У якості єдиного суб'єкта надання професійної правової допомоги п. 2 ч. 1 ст. 66 КПК України визначено адвоката. Так п. 2 вказаної статті зазначено, що свідок має право під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями ст. 50 КПК України.

На жаль цим вичерпується регламентація порядку надання правової допомоги адвокатом свідку. Аналізуючи зміст організаційно-правової діяльності адвоката, який надає правничу допомогу свідку на досудовому розслідуванні під час давання показань, участі свідка у проведенні інших процесуальних дій, слід звернути увагу на те, що нормами КПК України не передбачено механізм реалізації надання адвокатом визначених видів правничої допомоги. Крім того, зміст правової допомоги – консультації, роз'яснення, складення позовів і звернень, довідок, заяв, скарг, здійснення представництва, зокрема у судах та інших державних органах, захист від обвинувачення тощо, – не може бути реалізований адвокатом, оскільки нормами КПК України не передбачено право свідка або його адвоката подавати скарги або клопотання на дії, бездіяльність слідчого, прокурора під час досудового розслідування.

Підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що норми КПК України не повною мірою визначають процесуальний статус та організаційно-правову діяльність адвоката, який надає правову допомогу свідку на досудовому розслідуванні. Крім того, у нормах КПК відсутня норма, яка б чітко визначала процесуальний порядок залучення адвоката свідка до участі у кримінальному провадженні. Залучаючись у кримінальне провадження як його учасник, адвокат виконує відповідну функцію, набуває власних процесуальних прав і обов'язків, які повинні мати нормативне закріплення у КПК України.

Ключові слова: свідок, адвокат, правова допомога, досудове розслідування.

Ключевые слова: свидетель, адвокат, правовая помощь, досудебное расследование.

Key words: witness, advocate, legal aid, pre-trial investigation.